

9. Peace and security in 2021 (2021). European Parliamentary Research Service. URL: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2021/690669/EPRS_STU\(2021\)690669_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2021/690669/EPRS_STU(2021)690669_EN.pdf). (in English).

10. Westford Online. URL: <https://www.westfordonline.com/blogs/globalization-and-international-business-expansion/> (in English).

Матеріал надійшов до редакції 01.02.2025 р.

УДК 327.3: 329.1

Сергій Літвінов,

аспірант кафедри міжнародних відносин,

Національний університет «Острозька академія»,

litomega@ukr.net,

ORCID ID: 0009-0001-4599-2635,

DOI 10.29038/2524-2679-2025-01-30-42

СУЧАСНИЙ СТАН СИСТЕМИ БЕЗПЕКИ В ЄВРОПІ ТА ПЕРЕДУМОВИ ЇЇ ЕВОЛЮЦІЇ ПІД ВПЛИВОМ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

Європейська система безпеки, створена після Другої світової війни, зазнала суттєвих змін під впливом російсько-української війни. Нові виклики, що з'явилися, змушують Європейський Союз і НАТО переглянути традиційні підходи до захисту континенту та зміцнити колективну безпеку. Російсько-українська війна призвела до посилення уваги до гібридних, кібернетичних й енергетичних загроз, що вимагає негайного реагування від європейських лідерів. Значну увагу привертає енергетична залежність ЄС від Росії, яка використовує постачання енергоносіїв як засіб політичного тиску. Зокрема, обмеження поставок газу та нафти з росії створюють серйозні економічні й безпекові проблеми для європейських країн, що потребує швидкої диверсифікації енергетичних джерел. Іншим важливим фактором стала ядерна

загроза, пов'язана з ризиком поширення ядерної зброї та підривом глобальних угод щодо її нерозповсюдження. У статті розглянуто новітні стратегічні ініціативи ЄС і НАТО, такі як розширення Альянсу, зміцнення обороноздатності європейських країн та підтримка України. Проаналізовано сучасний стан європейської системи безпеки, а також наявні ризики й виклики. Досліджено вплив російсько-української війни на безпеку Європи, а також можливі шляхи інтеграції України до європейських і євроатлантичних структур. Висновки до статті містять рекомендації щодо адаптації європейських безпекових механізмів до сучасних умов, а також перспективи для майбутніх досліджень цієї теми.

Ключові слова: російсько-українська війна, ЄС, НАТО, європейська система безпеки, гібридні загрози, безпекові механізми.

Serhii Litvinov,

National University Ostroh Academy,

ORCID ID: 0009-0001-4599-2635

THE CURRENT STATE OF THE SECURITY SYSTEM IN EUROPE AND THE REQUIREMENTS FOR ITS EVOLUTION UNDER THE INFLUENCE OF THE RUSSIAN-UKRAINIAN WAR

The European security system, created after the Second World War, underwent significant changes under the influence of the Russian-Ukrainian war. The new challenges that have emerged are forcing the European Union and NATO to review traditional approaches to the defense of the continent and strengthen collective security. The Russian-Ukrainian war has led to increased attention to hybrid, cyber and energy threats, which requires an immediate response from European leaders. The EU's energy dependence on Russia, which uses the supply of energy carriers as a means of political pressure, attracts considerable attention. In particular, restrictions on gas and oil supplies from Russia create serious economic and security problems for European countries, which requires rapid diversification of energy sources. Another important factor was the nuclear threat associated with the risk of the proliferation of nuclear weapons and the undermining of global agreements on their non-proliferation. The article examines the latest strategic initiatives of the EU and NATO, such as the expansion of the Alliance, strengthening the de-

fense capabilities of European countries, and support for Ukraine. The current state of the European security system, as well as existing risks and challenges, is analyzed. The influence of the Russian-Ukrainian war on the security of Europe, as well as possible ways of Ukraine's integration into European and Euro-Atlantic structures, were studied. The conclusions of the article contain recommendations on the adaptation of European security mechanisms to modern conditions, as well as perspectives for future research on this topic.

Key words: Russian-Ukrainian war, EU, NATO, the European security system, hybrid threats, security mechanisms.

1. ВСТУП

Постановка проблеми. Російсько-українська війна стала поворотним моментом для системи європейської безпеки. Ця війна оголила суттєві слабкості в наявних міжнародних механізмах, спрямованих на стримування агресії, а також продемонструвала потребу в адаптації європейської безпекової архітектури до сучасних загроз. Одним із головних викликів стало зростання гібридних загроз, уключаючи кібератаки, дезінформацію та використання залежності від російських енергоресурсів як України, так і Європи. Від початку війни російські державні інституції активно використовували різні інструменти для впливу на країни ЄС, що створило серйозні виклики для внутрішньої стабільності регіону. Залежність від російських енергоносіїв, зокрема газу й нафти, посилила вразливості європейських країн. Поглиблення кризи продемонструвало, що лише колективна відповідь ЄС та НАТО може бути ефективним засобом забезпечення стабільності в умовах нових загроз [1].

Окрім того, війна також призвела до загострення ядерних загроз. Росія неодноразово висловлювала готовність використати ядерний арсенал у відповідь на «загрози» своїм національним інтересам, що поставило під сумнів дієвість міжнародних угод щодо ядерної безпеки, таких як Договір про нерозповсюдження ядерної зброї. Подібна риторика викликає серйозне занепокоєння серед європейських лідерів, оскільки загроза ядерного конфлікту підриває глобальні зусилля у сфері нерозповсюдження ядерної зброї [2].

Крім того, європейські держави стикаються зі зростаючою кількістю кібератак, які загрожують критичній інфраструктурі та підривають внутрішню стабільність. У відповідь ЄС і НАТО запровадили нові стратегії для посилення кіберзахисту та розвитку системи інформаційної безпеки,

проте цей процес вимагає великих інвестицій і більш тісної координації між країнами-членами ЄС [3].

Питання енергетичної безпеки також значно впливає на політичні й економічні процеси в Європі. Росія, будучи тривалий час основним постачальником газу та нафти до ЄС, використовувала свою енергетичну залежність для шантажу країн Європи, що викликало нагальну потребу в диверсифікації енергетичних джерел після початку повномасштабного вторгнення кремля в Україну. Політика енергетичної незалежності стала ключовим напрямом для Європейського Союзу, оскільки енергетична безпека безпосередньо пов'язана з національною та економічною стабільністю європейських країн [4].

На тлі цих викликів зростає потреба в посиленні інтеграції України в структури європейської безпеки. Хоча повноправне членство України в ЄС і НАТО наразі залишається питанням майбутнього, посилення співпраці з європейськими безпековими структурами може підвищити стабільність на східному кордоні Європи [5].

Деякі країни ЄС, зокрема Франція, виступають за розвиток стратегічної автономії – можливості Європи діяти незалежно від США й НАТО в питаннях оборони. Ця ідея здобула популярність на тлі зростання невизначеності щодо майбутніх відносин зі США, а також через прагнення зміцнити європейську роль на міжнародній арені. Однак в умовах загрози з боку росії різні країни ЄС мають розбіжності в поглядах на те, чи зможе Європа забезпечити свою безпеку без підтримки США [6]. Польща та інші країни Східної Європи наголошують на важливості трансатлантичного партнерства як гарантії стабільності в регіоні й підкреслюють, що лише спільні зусилля ЄС і США можуть ефективно протидіяти російській агресії [7].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вітчизняні науковці активно досліджують вплив російсько-української війни на систему європейської безпеки. Зокрема, значна увага приділяється вивченню гібридних загроз, змін у політиці НАТО та ЄС, а також трансформації безпекової архітектури на Європейському континенті. Відзначимо публікації Т. Сидорук, В. Віценко [7], О. Буряченка [4, 8], В. Коцура, у яких автори розглянули зміни, що відбуваються в європейській системі безпеки, зокрема спричинені російсько-українською війною. У монографії за редакцією М. Ковалю [19] висвітлено теоретичні та прикладні питання російсько-української війни, а також гібридні виклики й загрози, що постали перед Україною. Утім, більшість дослідників не досить повно висвітлюють саме передумови еволюції системи безпеки в Європі під впливом російсько-

української війни і, як результат, докорінні зміни в підходах до проблем безпеки в Європі. Закордонні вчені, такі як Г. Шеснакас, Й. Йуозаїтіс [1], Н. Гелвіг, В. Сінконен [2], М. Дембінські, М. Полянський [12], зосереджуються на вивченні можливих стратегій оборони й безпеки європейських держав, проте наразі існує необхідність більш детально дослідити об'єктивні та суб'єктивні фактори впливу російсько-української війни на систему безпеки в Європі. Отже, зміни в сучасному стані європейської системи безпеки, що відбулися внаслідок російсько-української війни, вимагають подальших досліджень підходів Європейського Союзу та держав-членів НАТО до цих процесів.

Мета статті – проаналізувати сучасний стан європейської системи безпеки, визначити передумови її еволюції, спричинені російсько-українською війною, а також спрогнозувати подальші сценарії її трансформації.

Методика дослідження. Дослідження ґрунтується на якісному аналізі документальних джерел, аналітичних матеріалів і наукових публікацій із міжнародних відносин, зокрема щодо впливу збройних конфліктів на регіональну стабільність, питань європейської безпеки в контексті російсько-української війни. Це дає змогу виявити основні виклики й проблеми, що існують у процесі трансформації європейської системи безпеки, а також узагальнити наявні дослідження в цій сфері. Порівняльний аналіз різних підходів і стратегій щодо європейської безпеки дає можливість визначити подальші необхідні кроки для створення дієвих механізмів її забезпечення.

2. РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Російсько-українська війна спричинила необхідність перегляду підходів до європейської безпеки. Виявилось, що традиційні механізми стримування вже не спроможні забезпечити належний захист Європи від нових викликів. Російська агресія показала, що безпека не може розглядатися винятково в межах національних кордонів і потребує міжнародної координації та інтеграції. Це питання стає дедалі важливішим в умовах загрози, яку становить гібридна війна, що поєднує елементи як військових, так і невійськових методів [8].

Енергетична залежність від росії є одним із ключових викликів, із якими стикаються країни ЄС. Після початку конфлікту росія обмежила постачання газу до Європи, що спричинило серйозну кризу в енергетичному секторі. Це спонукало європейські країни до активного

пошуку альтернативних джерел енергії, зокрема збільшення поставок зрідженого природного газу з країн на кшталт США та Катару. ЄС розробляє довгострокову стратегію для забезпечення енергетичної незалежності від росії, у яку входить розвиток відновлюваних джерел енергії [2].

Дедалі більше країн ЄС інвестують у власну енергетичну інфраструктуру для зменшення залежності від імпорту. Однією з ключових ініціатив стала Європейська зелена угода, яка передбачає поступовий перехід на відновлювані джерела енергії. Проте реалізація цих планів потребує значного часу й фінансових ресурсів, а також адаптації інфраструктури для обробки альтернативних джерел енергії. У результаті енергетична безпека стала не тільки питанням економічної стабільності, але й елементом національної безпеки країн ЄС [9].

Росія активно використовує кіберпростір для дестабілізації ситуації в Європі, що включає атаки на критичну інфраструктуру та втручання у внутрішні справи країн. На тлі цього кібербезпека стає одним із головних пріоритетів для ЄС і НАТО, які розробляють нові механізми для захисту цифрових систем. Актуальність питання посилюється тим, що в сучасному світі критична інфраструктура, уключаючи енергетику, транспорт й охорону здоров'я, значною мірою залежить від цифрових систем, які залишаються вразливими до зовнішніх атак [10].

Однією з головних ініціатив ЄС у цій сфері став «Акт кіберстійкості» [11], який установлює вимоги до захисту цифрових систем і підвищує обізнаність громадян щодо кіберзагроз. Поряд із цим країни ЄС беруть участь у спільних навчаннях та тренуваннях для покращення координації дій під час кіберінцидентів. Ці заходи включають симуляцію гібридних атак, щоб посилити здатність країн ЄС до швидкого реагування в кризових ситуаціях.

Ядерний шантаж із боку росії, зокрема заяви про можливість застосування ядерної зброї, створили нові загрози для європейської безпеки. Ситуація навколо Запорізької АЕС в Україні продемонструвала вразливість ядерних об'єктів у зоні військових конфліктів, що викликає серйозне занепокоєння серед лідерів ЄС.

ЄС і НАТО намагаються посилити контроль за безпекою ядерних об'єктів, а також сприяти зміцненню міжнародних угод у цій сфері. Це включає підтримку таких угод, як Договір про нерозповсюдження ядерної зброї й співпрацю з Міжнародним агентством з атомної енергії. Важливим аспектом також є посилення механізмів швидкого реагування в кризових ситуаціях на випадок загрози ядерній безпеці [12].

Російсько-українська війна змусила також НАТО переглянути свою стратегію та значно посилити військову присутність на східному фланзі

Європи. Альянс розгорнув нові підрозділи в країнах Балтії й Польщі, що стало показом готовності НАТО захищати кожного з членів від можливої агресії з боку росії. Це також сприяло підвищенню довіри до НАТО серед країн Східної Європи, які раніше відчували невизначеність щодо ефективності колективної оборони. Окрім збільшення кількості військ, НАТО проводить спільні навчання, метою яких є підвищення здатності до швидкого реагування на загрози. Ці заходи стали важливою частиною зусиль НАТО щодо стримування потенційної агресії й підтримки стабільності в регіоні.

Прийняття Фінляндії та Швеції до складу НАТО стало ще одним важливим кроком у зміцненні Альянсу. Це рішення, що раніше обговорювалося з обережністю, стало можливим через побоювання цих країн щодо можливої агресії з боку росії. Розширення Альянсу на північний схід також надає НАТО стратегічну перевагу в Балтійському регіоні, даючи змогу контролювати важливі морські шляхи й розширюючи військову присутність у регіоні. Такі дії показують, що НАТО готове оперативно реагувати на нові виклики та підтримувати своїх союзників у будь-яких умовах [13].

Окрім військових загроз, російсько-українська війна підкреслила актуальність гібридних загроз, зокрема кібератак і дезінформації, які використовуються росією як інструмент впливу. Гібридна війна є комплексом методів, що включають не лише військові дії, але й кібератаки, економічний тиск, інформаційні кампанії та інші види дестабілізувальних заходів. Ці методи спрямовані на дестабілізацію політичної ситуації в країнах ЄС і підірив довіри до демократичних інституцій. У відповідь на ці загрози США активно підтримують ЄС та НАТО в розробці нових стратегій, спрямованих на захист критичної інфраструктури й зміцнення інформаційної безпеки [5].

Північноатлантичний Альянс також розробляє стратегію протидії гібридним загрозам, що стало важливим елементом посилення євроатлантичної співпраці. Ще у 2016 р. у Варшаві була підписана Спільна декларація щодо протидії гібридним загрозам Генеральним секретарем НАТО й президентом Європейської комісії. У ній міститься спільний набір пропозицій із 74 конкретних дій, багато з яких зосереджені на гібридних загрозах, розвитку стійкості в аспекті кібербезпеки та стратегічних комунікаціях [14]. Друга Спільна декларація, узгоджена в Брюсселі в липні 2018 р., привернула додаткову увагу до військової мобільності, протидії тероризму й стійкості до ризиків застосування хімічних, біологічних, радіологічних і ядерних агентів [15]. Також розробляється

концепція спільних навчань, що включатимуть симуляцію кібератак та інформаційних атак, щоб країни могли краще координувати свої дії й захищати критичні об'єкти. Окрім того, НАТО і ЄС запровадили програми обміну інформацією між спецслужбами для швидшого реагування на гібридні загрози, що дає змогу забезпечити кращу координацію дій під час криз. Це не лише підвищує готовність до кризових ситуацій, але й зміцнює довіру серед країн-учасниць.

Російсько-українська війна активізувала обговорення можливості інтеграції України до європейських безпекових структур. Українське керівництво дедалі більше зосереджується на досягненні стратегічного партнерства з ЄС і НАТО, розглядаючи їх як ключові елементи забезпечення безпеки та стабільності. Європейська політика сусідства, що передбачала розвиток співпраці з країнами Східної Європи, зокрема Україною, потребує адаптації до сучасних викликів. У межах цієї політики ЄС розширював взаємодію з Україною у сфері безпеки, але питання повноправного членства залишалося невирішеним.

Сучасні європейські механізми інтеграції в умовах початку передвступних переговорів пропонують Україні підтримку в упровадженні реформ, що відповідають європейським стандартам, зокрема у сферах оборони, правосуддя й управління. Це дає змогу Україні поступово адаптувати свої структури до стандартів ЄС, підвищуючи ефективність державного управління та сприяючи демократичним перетворенням. Однак інтеграція України в європейську безпекову систему потребує подальших зусиль із боку як ЄС, так і українського уряду, оскільки повноправне членство є тривалим процесом, що залежить від політичної й економічної стабільності в регіоні [16].

ЄС надає Україні значну фінансову та технічну допомогу, яка спрямована на підвищення обороноздатності й підтримку демократичних реформ, що відповідають стандартам НАТО. Важливою складовою частиною такої підтримки є допомога в модернізації Збройних сил України, яка включає закупівлю сучасного обладнання та навчання військових кадрів. Це не тільки підвищує оборонний потенціал України у війні проти росії, але й робить її більш готовою до можливої інтеграції в структуру НАТО в майбутньому.

Європейський оборонний фонд є важливою програмою Європейського Союзу, що фінансує розвиток військової техніки, навчання й тренування для Збройних сил України. Участь України в подібних програмах є кроком до зміцнення оборонних можливостей та досягнення сумісності за стандартами НАТО, що є ключовим аспектом для безпеки на східному

фланзі ЄС. Це дає змогу Україні більш ефективно протистояти зовнішнім загрозам [17].

Після початку російсько-української війни США стали ключовим партнером для європейських країн у протидії російській агресії. Сполучені Штати активно підтримують Україну, надаючи значну військову й фінансову допомогу, а також відіграють провідну роль у запровадженні санкцій проти росії. Ця підтримка зміцнює трансатлантичне партнерство та показує важливість співпраці між ЄС і США в умовах зростання глобальних загроз. Окрім того, США збільшили військову присутність на території країн-членів НАТО в Східній Європі, що підвищує рівень безпеки в регіоні. Такі кроки свідчать про відданість США підтримці союзників і забезпечення стабільності в Європі.

Ця допомога дала змогу НАТО підвищити здатність до швидкого реагування, зокрема на східному фланзі, де потенційна загроза з боку росії є найвищою. Водночас трансатлантичне партнерство демонструє єдність у захисті демократичних цінностей і засадничих принципів міжнародного права, що є важливим фактором стримування агресії. Підтримка з боку США стимулює європейські країни до збільшення власних оборонних бюджетів, що є ключовим аспектом для зміцнення колективної безпеки в умовах гібридних загроз [18].

Водночас ідея стратегічної автономії ЄС, підтримувана Францією та Німеччиною, стає все більш актуальною на тлі зростання невизначеності в трансатлантичних відносинах. Стратегічна автономія передбачає здатність ЄС діяти незалежно від США в питаннях оборони, що, на думку деяких європейських лідерів, уможливить у Європі зміцнення своєї безпеки політики. Цей підхід ґрунтується на прагненні ЄС посилити свою роль як самостійного глобального гравця, здатного забезпечувати безпеку своїх членів без прямої військової підтримки США.

Попри переваги, ідея стратегічної автономії стикається з викликами, особливо через різні погляди країн-членів на роль США в європейській безпеці. Деякі держави, такі як Польща та Литва, вважають, що безпека Європи неможлива без підтримки США й що саме присутність американських військових сил гарантує стабільність у регіоні. Ці країни продовжують наполягати на тісній співпраці з НАТО, підкреслюючи, що трансатлантичне партнерство є ключовим елементом для підтримки стабільності й безпеки в Європі, особливо в умовах агресії з боку росії.

Стратегічна автономія є важливим напрямом розвитку європейської безпекової політики, проте її реалізація потребує значних фінансових ресурсів і тривалого періоду адаптації. Зокрема, європейські країни

повинні збільшити власні оборонні бюджети та посилити координацію зусиль у межах ЄС, щоб забезпечити ефективність спільної політики у сфері оборони. Тільки завдяки узгодженим діям та вирішенню політичних розбіжностей Європа зможе досягти високого рівня стратегічної автономії, не втрачаючи при цьому підтримки США [19].

3. ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Російсько-українська війна стала потужним стимулом для реформування європейської безпекової архітектури, підштовхнувши країни Європи до нових рішень у сфері оборони. На сьогодні основними пріоритетами ЄС і НАТО є зменшення енергетичної залежності від росії, посилення кібербезпеки, розвиток обороноздатності на східному фланзі й зміцнення трансатлантичного партнерства. Окрім того, війна наголосила на важливості активної підтримки України, яка відіграє критичну роль у стабільності східного кордону Європи.

Подальша інтеграція України до європейських безпекових структур, навіть якщо це відбувається через програми партнерства, є ключовим напрямом для забезпечення довгострокової стабільності на континенті. Програми, спрямовані на підтримку оборонних реформ в Україні, дають змогу країні наблизитися до стандартів НАТО, що робить Україну важливим партнером у колективній безпеці Європи. Водночас розвиток стратегічної автономії ЄС і поглиблення трансатлантичного партнерства залишаються ключовими завданнями для досягнення стійкості в протистоянні гібридним загрозам.

Перспективи подальших досліджень можуть уключати вивчення ефективності нових ініціатив у сфері кібербезпеки, а також аналіз енергетичних реформ, спрямованих на досягнення незалежності від російських ресурсів. Крім того, актуальним є питання політичної координації в межах ЄС для досягнення високого рівня стратегічної автономії, що стане важливим кроком до незалежної та ефективної безпекової політики Європи. Лише узгоджені дії й інтеграція України в європейську безпекову систему можуть гарантувати довготривалу стабільність у регіоні, забезпечуючи захист від нових загроз та зміцнюючи основи колективної безпеки ЄС та НАТО.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Česnakas, G., & Juozaitis, J. (eds.). (2023). European strategic autonomy and small states' security (in the shadow of power). Routledge. URL: <https://www.researchgate.net/>

publication/366203062_European_Strategic_Autonomy_and_Small_States'_Security_In_the_Shadow_of_Power

2. Helwig, N., & Sinkkonen, V. (2022). Strategic autonomy and the EU as a global actor: The evolution, debate and theory of a contested term. *European Foreign Affairs Review*, 27 (Special Issue), p. 1–20. URL: https://www.researchgate.net/publication/359939327_Strategic_Autonomy_and_the_EU_as_a_Global_Actor_The_Evolution_Debate_and_Theory_of_a_Contested_Term

3. Сидорук, Т. В. (2024). Війна росії в Україні та майбутнє європейської безпеки. *Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії*, 1(18). URL: <https://relint.vnu.edu.ua/index.php/relint/article/view/371/345>

4. Буряченко, О. В. (2023). Російсько-українська війна як фактор порушення та еволюції світової безпекової рівноваги. *Політикус: наук. журн.*, (1), 148 с. URL: http://politicus.od.ua/2_2023/11.pdf

5. Коцур, В. (2023). Виклики і загрози колективній безпеці Європи в умовах російсько-української війни. *Society. Document. Communication. Соціум. Документ. Комунікація*, 18, с. 151–181. URL: <https://sdc-journal.com/index.php/journal/article/view/495>

6. Izmailov, Y., & Yegorova, I. (2024). Global challenges to modern international security system. *Economics and Technical Engineering*, 2(1), p. 22–30. URL: <https://doi.org/10.62911/ete.2024.02.01.02>

7. Сидорук, Т., & Віценко, В. (2023). Еволюція відносин США з європейськими партнерами за президенства Дж. Байдена під впливом російсько-української війни. *Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії*, 2(16). URL: <https://relint.vnu.edu.ua/index.php/relint/article/view/323/299>

8. Буряченко, О. В. (2024). Безпекові виклики геополітики XXI століття: вектори та пріоритети політики безпеки. *Політикус: наук. журн.*, 3, с. 157–163. URL: http://politicus.od.ua/3_2024/26.pdf

9. Європейська Зелена угода. *EU for Ukraine*. URL: <https://eu4ukraine.eu/greengeal-ua>.

10. A strategic compass for security and defence. *European Union External Action Service*. URL: https://www.eeas.europa.eu/eeas/strategic-compass-security-and-defence-1_en.

11. The European Cyber Resilience Act. 10 October, 2024. *European Commission*. URL: [https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/cyber-resilience-act#:~:text=The%20Cyber%20Resilience%20Act%20\(CRA,updates%20for%20products%20and%20software](https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/cyber-resilience-act#:~:text=The%20Cyber%20Resilience%20Act%20(CRA,updates%20for%20products%20and%20software).

12. Dembinski, M., & Polianskii, M. (2024). Nuclear threats, nuclear deterrence, and the future of nuclear restraint regimes after Russia's war of aggression (PRIF Reports, 5/2024). *Frankfurt am Main: PRIF - Peace Research Institute Frankfurt / Leibniz-Institut für Friedens- und Konfliktforschung*. URL: <https://doi.org/10.48809/prifrep2405>

13. Сидорук, Т. В., Шуляк, А., & Павлюк, В. (2022). Трансформації в архітектурі європейської безпеки під впливом російсько-української війни. *Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії*, 3(14). URL: <https://relint.vnu.edu.ua/index.php/relint/article/view/274/253>

14. Joint declaration by the President of the European Council, the President of the European Commission, and the Secretary General of the North Atlantic Treaty Organization (2016). URL: https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_133163.htm?selectedLocale=en.

15. Joint Declaration on EU-NATO Cooperation by the President of the European Council, the President of the European Commission, and the Secretary General of the North

Atlantic Treaty Organization (2018). URL: https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_156626.htm?selectedLocale=en.

16. Україна на шляху до ЄС: реалії і перспективи (2022). *Національна безпека і оборона*, 1–2. Український центр економічних і політичних досліджень імені Олександра Разумкова. URL: https://razumkov.org.ua/images/journal/NSD187-188_2022_ukr_full.pdf.

17. Цабенко, О. О., & Сенкальська, М. А. (2023). Роль НАТО у забезпеченні миру та безпеки в регіоні Східного Партнерства. *Політикус: наук. журн.*, 6, с. 87–94. URL: http://politicus.od.ua/6_2023/14.pdf

18. Koval, M. (ed.). (2023). Theoretical and applied aspects of the Russian-Ukrainian war: hybrid aggression and national resilience. Kharkiv: TECHNOLOGY CENTER PC. URL: <https://doi.org/10.15587/978-617-8360-00-9>

19. Beaucillon, C. (2023). Strategic autonomy: A new identity for the EU as a global actor. *European Papers*, vol. 8, No 1, p. 417–428. URL: <https://www.europeanpapers.eu/fr/europeanforum/strategic-autonomy-new-identity-eu-global-actor>.

REFERENCES

1. Česnakas, G., & Juozaitis, J. (Eds.). (2023). European Strategic Autonomy and Small States' Security (in the Shadow of Power). Routledge. URL: https://www.researchgate.net/publication/366203062_European_Strategic_Autonomy_and_Small_States'_Security_In_the_Shadow_of_Power (in English).

2. Helwig, N., & Sinkkonen, V. (2022). Strategic Autonomy and the EU as a Global Actor: The Evolution, Debate and Theory of a Contested Term. *European Foreign Affairs Review*, 27 (Special Issue), p. 1–20. URL: https://www.researchgate.net/publication/359939327_Strategic_Autonomy_and_the_EU_as_a_Global_Actor_The_Evolution_Debate_and_Theory_of_a_Contested_Term (in English).

3. Sydoruk, T. V. (2024). Viyna Rosii v Ukraini ta Maibutnie Yevropeiskoi Bezpeky. *Mizhnarodni Vidnosyny, Suspilni Komunikatsii ta Rehionalni Studii*, 1(18). URL: <https://relint.vnu.edu.ua/index.php/relint/article/view/371/345> (in Ukrainian).

4. Buryachenko, O. V. (2023). Rosiisko-Ukrainska Viyna Yak Faktor Porushenia ta Evolyutsii Svitovoi Bezpekovoї Rivnovahy. *Politykus: Nauk. Zhurnal*, (1), 148 p. URL: http://politicus.od.ua/2_2023/11.pdf (in Ukrainian).

5. Kotsur, V. (2023). Vyklyky i Zahrozy Kolektyvnoi Bezpetsi Yevropy v Umovakh Rosiisko-Ukrainskoi Viiny. *Society. Document. Communication. Sotsium. Dokument. Komunikatsiia*, 18, p. 151–181. URL: <https://sdc-journal.com/index.php/journal/article/view/495> (in Ukrainian).

6. Izmailov, Y., & Yegorova, I. (2024). Global Challenges to Modern International Security System. *Economics and Technical Engineering*, 2 (1), p. 22–30. URL: <https://doi.org/10.62911/ete.2024.02.01.02> (in English).

7. Sydoruk, T., & Vitsenko, V. (2023). Evoliutsiia Vidnosyn SShA z Yevropeiskym Partneramy za Prezydentstva Dzh. Baidena pid Vplyvom Rosiisko-Ukrainskoi Viiny. *Mizhnarodni Vidnosyny, Suspilni Komunikatsii ta Rehionalni Studii*, 2(16). URL: <https://relint.vnu.edu.ua/index.php/relint/article/view/323/299> (in Ukrainian).

8. Buryachenko, O. V. (2024). Bezpekovi Vyklyky Heopolityky XXI Stolittia: Vektory ta Priorytety Polityky Bezpeky. *Politykus: Nauk. Zhurnal*, 3, c. 157–163. URL: http://politicus.od.ua/3_2024/26.pdf (in Ukrainian).
9. Yevropeiska Zelena Uhoda. *EU for Ukraine*. URL: <https://eu4ukraine.eu/green-geal-ua> (in Ukrainian).
10. A Strategic Compass for Security and Defence. European Union External Action Service. URL: https://www.eeas.europa.eu/eeas/strategic-compass-security-and-defence-1_en (in English).
11. The European Cyber Resilience Act. (10 October, 2024). European Commission. URL: [https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/cyber-resilience-act#:~:text=The%20Cyber%20Resilience%20Act%20\(CRA,updates%20for%20products%20and%20software](https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/cyber-resilience-act#:~:text=The%20Cyber%20Resilience%20Act%20(CRA,updates%20for%20products%20and%20software) (in English).
12. Dembinski, M., & Polianskii, M. (2024). Nuclear Threats, Nuclear Deterrence, and the Future of Nuclear Restraint Regimes After Russia's War of Aggression (PRIF Reports, 5/2024). Frankfurt am Main: PRIF - Peace Research Institute Frankfurt / Leibniz-Institut für Friedens- und Konfliktforschung. URL: <https://doi.org/10.48809/prifrep2405> (in English).
13. Sydoruk, T. V., Shuliak, A., & Pavliuk, V. (2022). Transformatsii v Arkhitekturi Yevropeiskoi Bezpeky pid Vplyvom Rosiisko-Ukrainskoi Viiny. *Mizhnarodni Vidnosyny, Suspilni Komunikatsii ta Rehionalni Studii*, 3(14). URL: <https://relint.vnu.edu.ua/index.php/relint/article/view/274/253> (in Ukrainian).
14. Joint Declaration by the President of the European Council, the President of the European Commission, and the Secretary General of the North Atlantic Treaty Organization (2016). URL: https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_133163.htm?selectedLocale=en (in English).
15. Joint Declaration on EU-NATO Cooperation by the President of the European Council, the President of the European Commission, and the Secretary General of the North Atlantic Treaty Organization (2018). URL: https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_156626.htm?selectedLocale=en (in English).
16. Ukraina na Shliakhu do YeS: Realii i Perspektyvy (2022). *Natsionalna Bezpeka i Oborona*, 1–2. Ukrainskyi Tsentr Ekonomichnykh i Politychnykh Doslidzhen imeni Oleksandra Razumkova. URL: https://razumkov.org.ua/images/journal/NSD187-188_2022_ukr_full.pdf (in Ukrainian).
17. Tsabenko, O. O., & Senkalska, M. A. (2023). Rol NATO u Zabezpechenni Myru ta Bezpeky v Rehioni Skhidnoho Partnerstva. *Politykus: Nauk. Zhurnal*, 6, p. 87–94. URL: http://politicus.od.ua/6_2023/14.pdf (in Ukrainian).
18. Koval, M. (ed.). (2023). Theoretical and Applied Aspects of the Russian-Ukrainian War: Hybrid Aggression and National Resilience. Kharkiv: TECHNOLOGY CENTER PC. URL: <https://doi.org/10.15587/978-617-8360-00-9> (in English).
19. Beaucillon, C. (2023). Strategic Autonomy: A New Identity for the EU as a Global Actor. *European Papers*, vol. 8, No 1, p. 417–428. URL: <https://www.europeanpapers.eu/fr/europeanforum/strategic-autonomy-new-identity-eu-global-actor> (in English).

Матеріал надійшов до редакції 12.01.2025 р.